

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 30 stycznia 2018 r. Sąd Rejonowy w Radomiu zasądził od R. S. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej w B. kwotę 4.934 złote wraz z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 26 marca 2017 roku do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od (...) Spółki Akcyjnej w B. na rzecz R. S. kwotę 1.365,67 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia:

W dniu 26 sierpnia 2016 roku R. S. została udzielona przez (...) Spółkę Akcyjną w B. pożyczka gotówkowa kwoty 7.500 złotych. Opłata przygotowawcza wynosiła 129 złotych, wynagrodzenie prowizyjne wynosiło 6.259 złotych, zaś wynagrodzenie z tytułu przyznania na wniosek pożyczkobiorcy „Twojego pakietu” - 1.100 złotych. Pożyczka miała być spłacona w 36 ratach miesięcznych, każda po 449 złotych. Całkowita kwota do zapłaty na rzecz pożyczkodawcy wynosiła 16.164 złotych. Pożyczkobiorca skorzystał z oferty „Twój pakiet”, zgodnie, z którym miał prawo do jednorazowego w całym okresie kredytowania skorzystania z bezpłatnego odroczenia maksymalnie 2 dwóch kolejnych terminów płatności rat albo bezpłatnego obniżenia o 50% maksymalnie 4 kolejnych rat, które miały być spłacone w dodatkowym okresie kredytowania, przyspieszenie pozostawienia pożyczki do dyspozycji pożyczkobiorcy w terminie do 10 dni roboczych oraz pakiet powiadomień SMS.

W dniu 26 sierpnia 2016 roku R. S. podpisał deklarację wekslową uprawniającą (...) Spółkę Akcyjną w B. do wypełnienia weksla in blanco. Powódka wypełniła weksel na sumę 14.832,34 złotych. Pismem z dnia 23 lutego 2017 roku (...) Polska wypowiedziała R. S. umowę pożyczki zawartą w dniu 26 sierpnia 2016 roku ze względu na niepłacenie zobowiązań zgodnie z harmonogramem spłat. W piśmie tym wskazano zadłużenie na dzień wystawienia pisma w kwocie 14.832,34 złotych, w tym kwota niespłaconej pożyczki w kwocie 14.817 złotych, umowne odsetkiienne liczone na podstawie pkt 4.1 postanowień umowy – 15,34 złotych. R. S. dokonał spłaty części pożyczki w łącznej kwocie 2.695 złotych.

Sąd Rejonowy zważył, że w niniejszej sprawie powód dochodzi zapłaty z weksla, który wystawił pozwany, jako weksel in blanco. W takim wypadku sąd badając stosunek podstawowy łączący strony nie narusza treści art. 10 prawa wekslowego, gdyż nie bada stosunku podstawowego wobec nabywcy w dobrej wierze weksla wypełnionego, ale wobec pierwszego wierzyciela, który wypełnił weksel in blanco.

Strony łączyła w stosunku podstawowym umowa pożyczki, do której zastosowanie znajdował art. 720 k.c. oraz ustawa o kredycie konsumenckim. Umowa ta była umową odpłatną. W ocenie Sądu Rejonowego, rzeczywista kwota pożyczki wynosiła kwotę 7.500 złotych, gdyż taką ilość pieniędzy powód przeniósł na własność pozwanego. Konstrukcję umowy pożyczki, w której następuje automatyczne zaliczenie do kwoty pożyczki kosztów, opłat i umów dodatkowych, których pożyczkobiorca w rzeczywistości nie otrzymuje, Sąd Rejonowy uznał za sprzeczną z zasadą swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c. oraz z istotą (naturą) umowy pożyczki.

Nie budziło wątpliwości Sądu Rejonowego powództwo w przedmiocie kwoty należności głównej, tj. kwoty 4.934 złotych stanowiącej różnicę między nominalną kwotą otrzymaną przez pozwanego, a spłaconą kwotą 2.695 złotych oraz 129 złotych tytułem opłaty przygotowawczej. Przedmiotowa opłata nie była wygórowana i obejmować miała poniesione przez powoda koszty czynności związanych z przygotowaniem umowy pożyczki. Sąd Rejonowy zakwestionował natomiast twierdzenia strony powodowej, co do wysokości pozostałych opłat związanych z udzieloną pożyczką, a mianowicie wynagrodzenia prowizyjnego i wynagrodzenia z tytułu przyznania (...).

Sąd Rejonowy zważył, że kwota wynagrodzenia prowizyjnego wynoszącego 6.259 złotych stanowiła 83,45% kwoty udzielonej pożyczki netto. Brak było jakiegokolwiek uzasadnienia dla obciążenia pozwanego tak wysokimi kosztami. Kwota ta, spłacana wraz z ratą pożyczki, miała, więc charakter comiesięcznej opłaty pobieranej w wysokości 173,86 – 173,90 złotych i w całości stanowiła wynagrodzenie pożyczkodawcy. Regulacje te w ocenie Sądu I instancji stanowiły

próbę omięcia przepisów dotyczących odsetek maksymalnych. Na uwzględnienie nie zasługiwało żądanie pozwu w zakresie odnoszącym się do kosztów z tytułu przyznania na wniosek pożyczkobiorcy (...). Również ta opłata została rozłożona na raty i była spłacana wraz z ratą pożyczki. Nie sposób było przyjąć, że pozwany wyraził zgodę na przyznanie mu dodatkowych uprawnień w ramach (...). Wskazał Sąd, że przedłożoną do akt umowę pozwany podpisał, jednakże koszty te, których poniesienie przez pozwanego stanowiło warunek niezbędny do zawarcia umowy pożyczki, doprowadziło do obciążenia go – jako konsumenta – dodatkowymi sankcjami, na które musiał przystać, chcąc otrzymać pożyczkę. Z tego względu brak było podstaw do przyjęcia, że pozwany samowolnie i nieprzymuszenie godził się z tymi warunkami umowy. Zakwestionowane przez Sąd Rejonowy postanowienia umowne zapisane zostały w przygotowanym przez powoda formularzu umowy, który nie podlegał negocjacji, skutkiem, czego pozwany nie miała żadnego wpływu na jego uwzględnienie w zapisach umowy. Zapis niniejszy pozostawał, więc w sprzeczności z zasadą uczciwości kontraktowej, naruszał interesy konsumenta oraz kształtował jego prawa w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, a tym samym stanowił klauzule niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Skutkowało to ich bezskutecznością w zakresie wysokości przedmiotowych opłat i kosztów. Opłaty i koszty określone w umowie w świetle czynności nimi objętych były rażąco wygórowane. Choć wysokość tych kosztów została ustalona umową stron, to jednakże swoboda umów nie pozostaje całkowicie dowolna i podlega pewnym ograniczeniom.

Powyższych wniosków w ocenie Sądu Rejonowego nie zmienia fakt, że w chwili zawierania przez strony umowy pożyczki obowiązywały przepisy określające maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu, które mogły być pobierane od konsumentów (art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim). Jakkolwiek składające się na całkowitą kwotę do zapłaty z umowy pożyczki koszty pozaodsetkowe nie przekraczały kosztów określonych w powyższej regulacji, to w ocenie Sądu Rejonowego należało uznać, że jeżeli suma kosztów udzielenia pożyczki – całkowity koszt pożyczki (odsetkowe koszty pożyczki i pozaodsetkowe koszty pożyczki) jest wyższa od całkowitej kwoty pożyczki, to zachodzi potrzeba oceny legalności tej relacji z punktu widzenia przepisów o zakazie obciążania niewspółmiernego ze świadczeniem wzajemnym. Sąd w takim wypadku może oceniać wyłącznie to, czy pozaodsetkowe koszty pożyczki są wygórowane, bez możliwości ustalania ich uzasadnionej wysokości. Przepis art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim wskazuje, co prawda górną granicę kosztów pozaodsetkowych, jakimi można obciążyć konsumenta, jednakże sama wysokość tych kosztów (poniżej ustawowej górnej granicy) również musi być poddana ocenie z punktu widzenia przepisów art. 58 § 2 k.c. i art. 385¹ k.c. Sąd dokonując oceny legalności wysokości pozaodsetkowych kosztów pożyczki nie ma instrumentów umożliwiających ustalenie, jakie są uzasadnione pozaodsetkowe koszty pożyczki, w tym zakresie, bowiem ciężar dowodu spoczywa na samym powodzie. Zdaniem Sądu Rejonowego koszty pozaodsetkowe, którymi pozwany został obciążony są zaś nadmiernie wygórowane, co wynika z zestawienia sumy kosztów z wartością odsetek umownych będących wynagrodzeniem za korzystanie z kapitału. Według tego Sądu powód zmierzał do osiągnięcia celu, który stoi w sprzeczności z zakazem niewspółmiernego obciążania. Akceptacja warunków zaproponowanych w treści umowy z dnia 26 sierpnia 2016 r., powodowałaby zaprzeczenie skutku prawnego z treści art. 359 k.c. Konkludując Sąd Rejonowy uznał, że regulacje umowy pożyczki z dnia 26 sierpnia 2016 r. w części omówionej wyżej są nieważne z mocy art. 58 § 1 k.c., gdyż zmierzają do obejścia przepisów o nadmiernym obciążeniu z tytułu pożyczki.

W zakresie kwoty wskazanej w piśmie z dnia 10 lipca 2016 r. a wynikającej z pkt 4.1 umowy (15,34 zł) przy uwzględnieniu faktu analizy stosunku podstawowego Sąd Rejonowy uznał, że strona powodowa w żaden sposób nie wykazała okresu, za jakie dane odsetki miały być naliczane i od jakiej kwoty, wobec czego powództwo w tej części należało uznać za niewykazane.

Jako prawną podstawę rozstrzygnięcia o odsetkach Sąd Rejonowy powołał art. 481 § 1 k.c. uznając, że w dniu 26 marca 2017 roku pozwany był w zwłoce z spłatą pożyczki, gdyż w dniu 25 marca 2017 roku upłynął termin wypowiedzenia umowy pożyczki określony w piśmie z dnia 23 lutego 2017 roku i od tej daty powinny zostać liczone odsetki umowne w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie (część C1 pkt 4.1 umowy). Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu stanowił zaś art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 100 k.p.c. Powód wygrał sprawę w 36,57%. Koszty procesu wyniosły po stronie powoda łącznie 4.292 zł, a po stronie pozwanego łącznie 3.617 zł. Łącznie koszty procesu

w sprawie wyniosły 7.909 zł. Zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów procesu, należało od powoda na rzecz pozwanego zasądzić tytułem kosztów procesu kwotę 1.365,67 zł.

Apelację od wyroku wniosła powódka (...) Spółka Akcyjna w B. zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo oraz w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w związku z art. 353¹ k.c. w związku z art. 385² k.c. w związku z art. 56 k.c. w związku z art. 36a ust. 2 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim poprzez przyjęcie przez Sąd I instancji, że w umowie wiążącej strony doszło do naruszenia wskazanych przepisów, w sytuacji pełnej akceptacji przez pozwanego warunków umowy, w tym w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego, opłaty za Twój Pakiet oraz odsetek z pkt 4.1. oraz 1.2. umowy oraz w sytuacji, gdy postanowienia umowy nie zawierają klauzul abuzywnych, ani nie kształtują obowiązków konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami i nie naruszają rażąco interesów konsumenta oraz nie obciążały pozwanego ponad dopuszczalne prawnie limity, przy jednoczesnym pominięciu przez Sąd I instancji w wykładni umowy przepisów o limicie pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego.

Wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Zgodnie z art. 505¹³ § 2 k.p.c. jeżeli Sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Sąd Okręgowy podziela dokonane przez Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne. Błędna jednakże okazała się ocena postanowień umownych dotyczących kosztów zawarcia przedmiotowej pożyczki.

Zdaniem Sądu Okręgowego uwzględnić należało zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego m.in. art. 385¹k.c., gdyż wbrew twierdzeniom zawartym w uzasadnieniu Sądu I instancji nie można uznać, że postanowienia umowy pożyczki, co do wynagrodzenia prowizyjnego i wynagrodzenia za skorzystanie z (...) są prawnie nieskuteczne. Przepis art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. nie dopuszcza możliwości uznania za klauzulę niedozwoloną postanowień określających główne świadczenia stron, w tym ceny i wynagrodzenia, gdy zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny. Zgodnie z zasadą transparentności i przy poszanowaniu zasady autonomii woli stron, należy uznać, że reguły ochrony interesów konsumenta powinny ustąpić wobec jednoznacznie określonego zamiaru stron, co do ukształtowania tych podstawowych elementów zobowiązania. Ograniczenie zakresu zastosowania tej przesłanki negatywnej odpowiada przekonaniu, że każdy podmiot zawierający umowę, także konsument, powinien mieć świadomość wiążącego charakteru takiej przedmiotowo istotnej klauzuli nawet, wtedy, gdy ta jest dla niego rażąco niekorzystna, jeżeli brak wątpliwości, co do skutku prawnego zamierzonego przez strony. W niniejszej sprawie, pożyczkodawca w sposób czytelny i zrozumiały zawarł w umowie nie tylko sam obowiązek uiszczenia tych należności, ale również wprost, na pierwszej stronie umowy z dnia 26 sierpnia 2016 r. - w części B - wypunktował dane dotyczące pożyczki (k. 22). Precyzyjnie określono wszelkie koszty kredytu (k. 22-23). W umowie pożyczki pozwany zobowiązał się do zapłaty na rzecz pożyczkodawcy kwoty 16.164 zł tytułem całkowitej zapłaty (określona została w tabeli - w części B). Na kwotę zobowiązania składała się kwota udzielonej pożyczki w wysokości 7.500 złotych, opłata przygotowawcza w wysokości 129 złotych, kwota wynagrodzenia umownego w wysokości 6.259 złotych, kwota 1.100 złotych z tytułu wykupienia (...). Kwota zobowiązania miała zostać spłacona w 36 ratach po 449 złotych w terminach wskazanych w harmonogramie spłat stanowiącym załącznik do umowy. Na podstawie pkt 1.4 umowy pożyczkodawca dokonał potrącenia z kwoty udzielonej pożyczki koszt opłaty przygotowawczej, wynagrodzenia prowizyjnego oraz wynagrodzenia z tytułu przyznania (...), które pozwany zobowiązał się ponieść, a które powód skredytował. Nie można wobec takiej treści umowy z 26 sierpnia 2016 r. twierdzić, że nie była ona uzgodniona indywidualnie z pozwanym,

jako konsumentem. Dopuszczalność zastrzeżenia takich należności w umowie kredytu konsumenckiego wynika z przewidzianej w art. 353¹ k.c. zasady swobody umów i nie można z góry wyłączyć prawa stron do zamieszczenia tego rodzaju postanowień. Istotne jest, aby opłata wraz z prowizją nie powodowała nadmiernego obciążenia konsumenta pozaodsetkowymi kosztami zawarcia umowy, nieznajdującego uzasadnienia w wydatkach poniesionych w związku z przygotowaniem tej umowy i jej realizacji oraz w pokryciu szacowanego nakładu pracy wynikającego z oceny ryzyka niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez kredytobiorcę i konieczności dochodzenia roszczeń na drodze sądowej i egzekucyjnej, które nie mogą być rekompensowane wyłącznie zastrzeżeniem odsetek za opóźnienie. W konsekwencji, Sąd każdorazowo w danym przypadku powinien ustalić, czy prowizja nie została zastrzeżona w nadmiernej wysokości - z jednej strony nieproporcjonalnie do rozmiaru korzyści, jakie uzyskuje konsument z tytułu zawarcia umowy, a z drugiej, powodując niczym nieuzasadnione przysporzenie po stronie instytucji kredytowej. Wbrew ocenie Sądu Rejonowego, oceny tej nie można dokonywać w oderwaniu od przepisów obowiązującej od dnia 11 marca 2016 r. zmiany w ustawie o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2018 r. poz. 993 t.j., w dalszej części uzasadnienia u.k.k.). Ustawa w brzmieniu od wyżej wymienionej daty obowiązywała w dacie zawarcia przedmiotowej umowy pożyczki i postanowienia umowy należało odnieść do tej regulacji.

Powołane przepisy w art. 36a wprowadziły limit wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu zarówno w odniesieniu do określonego okresu spłaty kredytu (ust. 1), jak i limit maksymalny dla całości umowy o kredyt konsumencki (ust.2). Maksymalna wysokość wspomnianych kosztów jest ustalana, stosownie do art. 36a ust. 1 cyt. ustawy, poprzez dodanie dwóch wartości: 25% całkowitej kwoty kredytu oraz 30% całkowitej kwoty kredytu obliczonej stosownie do długości okresu spłaty, przy czym wymieniona wartość 30% obowiązuje dla okresu jednego roku. W praktyce oznacza to, że pozaodsetkowe koszty kredytu nie mogą w skali roku przekroczyć 55% (25% + 30%), w skali 2 lat 85% (25% + 60%), a w każdym wypadku 100% całkowitej kwoty kredytu, stosownie do art. 36a ust. 2 u.k.k. W razie ustalenia przez kredytodawcę, na podstawie umowy o kredyt konsumencki, kwoty pozaodsetkowych kosztów kredytu przekraczającej wartości maksymalne wskazane w art. 36a ust. 1 i 2 u.k.k., konsument jest zobowiązany wyłącznie do zapłaty kwoty odpowiadającej rzeczonym wartościom maksymalnym (art. 36a ust. 3 u.k.k.).

Przedmiotowa umowa pożyczki została zawarta zgodnie z punktem 1 ust. 1 zawartym w części C1 umowy na okres 36 miesięcy. Kwota pozaodsetkowych kosztów kredytu wynosiła 7.488 zł (w tym 129 zł opłata przygotowawcza, 6.259 zł wynagrodzenie prowizyjne, wynagrodzenie z tytułu przyznania na wniosek Pożyczkobiorcy (...) w wysokości 1.100 złotych. Umowa pożyczki została zawarta na kwotę 7.500 złotych. Koszty te w okresie 36 miesięcy nie przekroczyły, zatem kwoty 100% kredytu, co oznaczało, że w świetle art. 36a ust. 3 u.k.k. były dopuszczalne. Wartości tych opłat zostały jasno określone w umowie pożyczki, zatem badanie ich pod kątem abuzywności, w chwili, kiedy obowiązuje już art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim, jest wykluczone. Do kwoty tej należało doliczyć także zastrzeżone w punkcie 1.2 umowy odsetki umowne, w miejsce, których, w przypadku zadłużenia przedterminowego pobierano odsetki za opóźnienie za każdy dzień opóźnienia w wysokości rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przedterminowego równej stopie odsetek maksymalnych za opóźnienie, o których mowa w art. 481 § 2¹ k.c. (punkt 4.1 umowy pożyczki).

Nie można również stwierdzić, jak skonstatował to Sąd Rejonowy, że warunki zaproponowane w treści umowy z dnia 26 sierpnia 2016 r., przez powoda powodowałyby zaprzeczenie skutku prawnego z treści art. 359 k.c. i w istocie skutkowały obejściem przepisów o odsetkach maksymalnych. Z woli ustawodawcy, takie działanie powoda jest już w pełni dopuszczalne. W dniu zawarcia rzeczony umowa obowiązywał już przepis określający maksymalne pozaodsetkowe koszty kredytu, czyli znowelizowany przepis art. 36a u.k.k. Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko, co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości (art. 720 § 1 k.p.c.). Strony mogą się umówić o odpłatny charakter pożyczki w ramach swobody umów (art. 353¹ k.c.), co zresztą w warunkach gospodarki rynkowej należy uznać za normę. Strony mogą umówić się o wysokość odsetek za opóźnienie (art. 481 § 2 k.c.), przy czym maksymalna wysokość odsetek za opóźnienie nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (odsetki maksymalne za opóźnienie – art. 481 § 2¹ k.c.).

Reasumując, wbrew stanowisku Sądu Rejonowego stwierdzić należy, że postanowienie umowy pożyczki obejmujące wynagrodzenie prowizyjne oraz wynagrodzenie z tytułu przyznania na wniosek Pożyczkobiorecy (...) było zgodne z cytowaną ustawą o kredycie konsumenckim i wiążące dla stron umowy. W następstwie powyższych rozważań Sąd Okręgowy dokonał zmiany zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekając jak w sentencji wyroku. W konsekwencji nastąpiła zmiana orzeczenia w zakresie kosztów procesu. Powódka wygrała sprawę w 100%, a poniesione przez nią koszty wyniosły 4.292 zł i taką kwotę, stosownie do zasady odpowiedzialności za wynik procesu wyrażonej w art. art. 98 § 1 i 3 k.p.c. winien jej zwrócić pozwany.

Powódka wygrała w całości również postępowanie odwoławcze. Dlatego o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł w myśl art. 108 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zasądzając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.328 zł, na która to złożyły kwota 428 zł tytułem opłaty od apelacji oraz kwota 900 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika ustalona w oparciu o § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. o opłatach za czynności radców prawnych obowiązującego w dacie wniesienia apelacji.

Grzegorz Wójtowicz